

JUBILANTA

PROFESOR STANKO ŠKERLJ — OSEMDESETLETNIK

Te dni bo slavil svojo osemdesetletnico profesor Stanko Škerlj, jezikoslovec in literarni zgodovinar. Rodil se je 7. februarja 1893 v Novem mestu; tam je tudi dokončal osnovno šolo in gimnazijo. Že v zadnjih letih srednje šole ga je vleklo k jeziku in književnostim. Na Dunaju si je za študij izbral nemščino in italijanščino, torej germanistiko in romanistiko, a prav kmalu je druga prevladala. Eno študijsko leto je prebil na florentinski univerzi, doktorsko čast pa si je pridobil z rigorozno in z disertacijo na literarno-zgodovinsko temo: Razmerje najstarejše italijanske lirike do srednjevisokonemškega Minnesanga.

Njegovo zanimanje se je kaj kmalu prevesilo na jezikovno plat; morda so v tej smeri vplivali njegovi dunajski učitelji, kot Meyer-Lübke ali Ettmayer, gotovo pa tudi poučevanje na srednji šoli: razlaganje jezikovnih pojavov je terjalo poglobljen študij teh pojavov.

V letih 1917 do 1930 je bil Stanko Škerlj profesor na ženski realni gimnaziji v Ljubljani. Med službovanjem je bil dve leti na študiju v Parizu. V tistem času ga je že popolnoma pritegnila romanska sintaksa, ki je bila, razen za francoščino, kaj slabo raziskana. Sad tega študijskega bivanja in dela na École des Hautes Etudes je izčrpno in še danes upoštevano delo o sintaksi deležnika sedanjega časa in gerundija v stari italijanščini, objavljeno leta 1926 kot redna publikacija te visoke šole in nagrajeno od pariškega Institut de France.

Od leta 1930 pa do leta 1946 je predaval na beograjski univerzi, najprej kot docent za italijanski jezik in književ-

nost, potem kot izredni profesor za romansko filologijo. Leta 1945 je bil izvoljen za rednega profesorja za romansko filologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Odtlej pa vse do upokojitve je bil predstojnik seminarja za romansko filologijo; v študijskem letu 1947/48 je bil tudi dekan fakultete. V pedagoškem delu na univerzi je marsikaj zasnoval na novo in si predvsem prizadeval, da bi prišli do veljave tisti aspekti jezikoslovja, ki so bili v starejši lingvistiki manj obravnavani.

Prof. Škerlj je nemara zadnji od jugoslovanskih romanistov, ki so svoje pedagoško delo posvečali jezikoslovju in literaturi. Ne samo pedagoško: študije o Danteju, o Petrarki, o Leonardu kot mislecu in piscu, o Machiavelliju, Celliniju in Goldoniju in pa pomemben aspekt naše kulturne zgodovine, zajet v razpravo o italijanskem gledališču v Ljubljani v preteklih stoletjih, pričajo, da zanimanje za literaturo in za raziskavo kulturnih odnosov med Italijo in južnimi Slovani, predvsem Slovenci, ni nikdar prejenjalo.

In vendar so njegov veliki opus jezikoslovne razprave. Čeprav je po študiju italijanist in je tudi italijanistiki, natančneje italijanski sintaksi, posvetil večino svojega dela, je prof. Škerlj načel tudi vprašanje splošnega jezikoslovja. V želji, da bi prodril do realnosti jezika, izhaja iz funkcije jezika in prekuša veljavnost in uspešnost jezikovnih tvorb; skuša torej dognati, ali jezikovna sredstva ustrezajo psihičnemu substratu, se pravi miselni vsebini danega trenutka. Ugotavlja neskladnost med strukturo tega, kar smo povedali (enunciacijo) in med strukturo psihičnega substrata, torej tega, kar smo na-

merjali povedati (enunciandum). Ko išče temu dejstvu vzrok, ga vidi predvsem v omejenih sredstvih jezika: siromaštvo jezika v primeri z bujnostjo psihičnega dogajanja, pa tudi utemeljeno spoštovanje tradicije, ki je podlaga medsebojnemu sporazumevanju in ki zavira (potencialno) neumerjeno ustvarjanje novih oblik, pravi Škerlj v svoji razpravi *Enunciacija, stavek, predikat*, objavljeni v *Ramovšu* posvečeni številki *Slavistične revije* (Ljubljana 1950).

Taka uporaba že obstoječih struktur za drug psihični substrat je še bolj vidna v jezikih, kjer togi besedni red ne dovoljuje, da bi s stavu besede označili njeno funkcijo v stavku, torej njeno pravo vrednost. Francoščina, na primer, bi se morala v takih stavkih zateči k strukturi *c'est le père qui ...* torej k strukturi, ki je po svojem nastanku kazalna, pa jo govoreči, ne da bi jo kaj spremenil, stereotipno uporabi v novi funkciji. Ta sintaktični pojav — v semantiki ima podobno vlogo metafora — imenuje Škerlj sintaktično stereotipizacijo. Naloga jezikoslovca je, da upošteva jezikovno sliko substrata, da pa skuša zmerom dognati, kakšen je pravzaprav bil psihični proces, ki se je v stavku realiziral. Nesoglasja med substratom in enunciacijo so ravno dokaz za avtonomnost jezika.

Prof. Stanko Škerlj je posegel tudi na področje slavistike, oziroma natančneje slovenistike, in sicer že z razpravo *Bezlične povratne rečenice s aktivnom konstrukcijom*, objavljeno v *Beličevem zborniku* v Beogradu leta 1937. Pomembna je nadalje študija *O »pleonastičnih«* nikalnicah v slovenščini, objavljena v italijanski reviji *Ricerche slavistiche* in ponatisnjena v *JiS VIII*, 1962/63; tudi tu je očitno stalno prizadevanje, da bi ob presenetljivi uporabi nikalnice zmeraj skušali dognati psihični proces in ne samo ugotoviti njeno uporabo. Skupaj z R. Aleksićem in V.

Latkovićem je sestavil obsežni *Slovensko-srbskohrvatski slovar*, Beograd-Ljubljana 1964, plod domala dvajsetletnega poglobljenega dela.

Jezikoslovno in nacionalno pomembno je tudi gradivo (ribiška in pomorska terminologija), ki sta ga za *Meditranski lingvistični atlas* nabrala Stanko Škerlj in Tine Logar pri Sv. Križu nad Trstom. Sv. Križ predstavlja edino slovensko točko; da sploh je v atlasu, je ravno Škerljeva zasluga.

Pri svojih predavanjih in seminarjih je prof. Škerlj združeval pedagoške sposobnosti in visoko znanstveno raven; poleg tega je bil v svoji stroki mentor nekaterim mlajšim jezikoslovcem, tudi na drugih jugoslovanskih univerzah. Ljubezen in vnemo do jezikoslovja je nevsiljivo vcepljal tudi drugim, ne samo svojim študentom. Bil je pobudnik za ustanovitev lingvističnega krožka na Filozofski fakulteti v Ljubljani in dvajset let njegov predsednik. Skupaj s prof. Milanom Grošljem je dal zamisel za izhajanje revije *Lingistica*, ki ji je še danes sourednik.

Znanstveno in strokovno delo, delo skoraj šestdesetih let, mu je prineslo priznanje doma in v tujini: leta 1969 je postal redni član SAZU; je član več mednarodnih jezikoslovnih in literarnih društev, beneška akademija *Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti* pa ga je lansko leto izvolila za svojega častnega člana.

Nenehno, vztrajno delo ohranja in leta nimajo tiste teže, kot njih število kaže; v romanistiki je dovolj pomisliti na Menéndez de Pidal, ki je pri devetdesetih objavil obsežno študijo o Chanson de Roland: akademiku Stanku Škerlju želimo še mnogo let zdravja in uspešnega dela in upamo iz njegove zakladnice še na marsikaj dragocenega.

Milica Skubic
Filozofska fakulteta v Ljubljani